

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. VII. Vtrum ignorantia causet in voluntarium secundum quid?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

causet involuntarium secundum quid, non tamen concupiscentia.

125. Quod tamen illa interdum per accidens aliquid involuntarij admittat, ut habet secunda pars conclusionis, etiam constat experientia: licet enim cum vehemens est amor erga aliquam mulierem v. g. libentissimè pecunia & res familiaris abiciatur; sicut patet exemplo Principis Sichem, ardentissimè diligentis Dinam filiam Iacob, quam ut conjugem acciperet, ad Iacob & filios ejus dixit: *Inveniam gratiam coram vobis, & quacumque statueritis, dabo: augete dotem, & munera postulate. libenter tribuam quod petieritis, tantum dare mihi puellam hanc uxorem*: Ex minori tamen concupiscentia, aut forte ex magna concupiscentis avaritia, contingere poterit, quod cum aliqua repugnantia, dolore, & tristitia quis tribuat dotem vel pecuniam pro femina, vel alia re concupita; subindeque quod concupiscentia interdum per accidens aliquid involuntarij habeat admixtum. Quod potest hoc exemplo amplius declarari: licet calor ex sua natura habeat calefacere, & expellere omne frigus, per accidens tamen contingit, ut ex debilitate caloris, aut ex hoc quod frigiditas est in subjecto proprio, ut in aqua, omne frigus non expellat à subjecto, sed aliquid ejus cum calore mixtum relinquit, ut patet in aqua tepida. Ita ergo, licet concupiscentia, quando est vehemens, omnem repugnantiam, omnemque rationem involuntarij absorbeat & consumat; tamen quando est remissa, & conjuncta cum alio affectu vehementi, ad contrarium illius medij quod assumit inclinante; v. g. cum avaritia, quæ non nisi cum dolore & tristitia pecuniam largitur; tunc omnem tristitiam & repugnantiam, seu omnem rationem involuntarij à voluntate per accidens non excludit, sed aliquid involuntarij admittit.

126. Confirmatur: In operante ex passione multoties sunt istæ duæ considerationes: hoc opus est mihi bonum secundum sensum, quia delectabile; & est mihi malum secundum rationem, quia contra legem Dei: Ergo quando consentit passioni, sic vult illud agere, quatenus delectabile sensui, quod nolle illud facere, quatenus est contra rationem; & sic tunc duæ sunt voluntates oppositæ, una efficax, alia inefficax. Quod manifestè declarat Apostolus ad Roman. 7. dum loquens in persona hominis cum passione luctantis, vel passione victi, sic ait: *Non enim quod volo bonum hoc ago, sed quod odi malum illud facio*. Unde qui peccat ex concupiscentia, sæpe cum aliqua tristitia & dolore, & aliquo remorsu conscientie peccat: propterea Seneca loquens de viris voluptatibus & concupiscentiis deditis, ait: *Ipsæ voluptates eorum trepidant, & variis terroribus inquieta sunt; subitque eos dum maxime exultant sollicita cogitatio, hæc quandiu erunt? Ab hoc affectu Reges suam stovere potentiam, nec illos magnitudo sue fortune delectavit, sed venturus aliquando finis exterruit*.

127. Ex his intelliges, quod cum D. Thomas post Aristotelem, Nisenum, & Damascenum, docet ea quæ sunt ex concupiscentia non esse involuntaria secundum quid, sicut ea quæ procedunt à metu; non intendit omne involuntarium etiam per accidens à concupiscentia excludere, sed tantum duplex inter concupiscentiam & metum discrimen statuere. Primum est, quod

metus regulariter loquendo causat involuntarium; licet interdum per accidens illud non causet, quando scilicet medium quod assumitur ad evitandum malum quod timetur, non est asperum & molestum, sed delectabile & jucundum, v. g. cum quis ad evitandam ægritudinem utitur cibo delectabili, vel ad evitandum periculum abstinere ab itinere & navigatione: concupiscentia verò contra per se & regulariter est immunis ab involuntario; interdum tamen per accidens illud habet admixtum, ut patet in exemplis supra adductis. Secundum discrimen est, quod involuntarium, quod regulariter reperitur in his quæ sunt ex metu, ab ipso metu causatur; illud verò quod interdum per accidens miscetur concupiscentiæ, ab illa non procedit, sed aliunde provenit, ob rationem supra adductam, quæ sumitur ex diversitate objecti circa quod timor & concupiscentia versantur.

ARTICVLVS VII.

Utrum ignorantia causet involuntarium?

S. I.

Premittenda ad resolutionem quæstionis.

NOTANDVM primò ex D. Thoma hic art. 128. ignorantiam pro nunc dividi posse in antecedentem, concomitantem, & consequentem. Antecedens dicitur ea quæ antecedit actum voluntatis, hoc est, quæ nullo modo est volita: unde ad illam requiritur quod ille qui ignorat, sufficientem adhibeat diligentiam ad eam vincendam, cum tali intentione, ut si ea ablata esset, non produceret effectum quem producit ex ignorantia: exempli causâ, emittit aliquis sagittam in aliquem locum ubi est homo absconditus, ignorat tamen ibi latere hominem, & sufficientem adhibet diligentiam ut exploret an ibi sit homo, eâ intentione ut si sciret eum ibi latere, sagittam non emitteret; si ille talem hominem configat & interficiat, talis occisio dicitur procedere ex ignorantia antecedente. Concomitans vocatur illa, quæ merè per accidens & concomitanter se habet ad actum voluntatis, & quæ neque movet hominem ad operandum, neque illum removet seu prohibet ab operatione; sed homo est ita dispositus, ut æqualiter & eodem modo operaretur, si talis ignorantia non adesset, ac operatur cum illa: v. g. si quis venationis causâ circumeat sylvam, & deprehendat hostem; ignorat tamen eum esse hostem, & adhibitâ prius sufficienti diligentia, existimans esse feram ibi latitantem, emittit sagittam, & interficit hostem: talis occisio dicitur procedere ex ignorantia concomitante, quia tunc licet ille ignoret esse hostem, est tamen ita dispositus, ut si illum agnosceret, interficeret. Denique ignorantia consequens ea est quæ consequitur actum voluntatis, seu quæ est volita, quando scilicet voluntas vult ignorare id quod scire poterat & tenebatur. Porro dupliciter potest esse volita ignorantia: primò directè, quando scilicet voluntas expressè vult rem aliquam ignorare, ut liberius peccet, juxta illud Psal. 35. *Noluit intelligere ut bene ageret*. & hæc ignorantia dicitur affectata: secundo indirectè, quando voluntas expressè

quidem non vult ignorare, non tamen curat A
addiscere ea quæ potest, & tenetur scire; & hæc
ignorantia vocatur crassa seu supina.

129. Ex quibus intelliges divisionem allatam esse
bonam & convenientem: Nam ignorantia, ut
conducere potest ad rationem voluntarij, tri-
pliciter potest se habere ad actum voluntatis,
qui continet actum externum ex ignorantia fa-
ciendum, primò ut causa, secundò ut effectus,
tertiò neque ut causa, neque ut effectus, sed ut
per accidens concomitans talem actum: At-
qui ignorantia, quæ verè est causa actus, est
ignorantia antecedens, quia causa præcedit ef-
fectum, prioritare saltem naturæ; ignorantia
verò quæ est effectus voluntatis, est consequens,
quia effectus consequitur causam; ignorantia
tandem quæ neque est causa, neque effectus,
neque præcedit, neque subsequitur ratione cau-
salitatis talem actum, sed solum illum comita-
tur, & per accidens illi conjungitur, concomi-
tans est: Ergo ignorantia convenienter dividi-
tur in antecedentem, concomitantem, & sub-
sequentem.

130. Notandum secundò, involuntarium posse su-
mi dupliciter; primò positivè, vel contrariè,
quatenus dicit aliquid quod est contra inclin-
ationem voluntatis; secundò negativè, vel con-
tradictoriè, prout dicit puram negationem vol-
untarij, & melius dicitur non voluntarium;
quia licet non sit secundum inclinationem vol-
untatis, non est tamen contra, sed merè indif-
ferenter se habet. Dubitatur ergo, quænam ex
dictis ignorantis causet involuntarium positivè,
aut negativè?

S. II.

*Resolvitur difficultas, quoad ignorantiam
antecedentem.*

Dico primò, ignorantiam antecedentem
causare involuntarium simpliciter. Ita Di-
vius Thomas hic art. 8.

131. Probatur: Quod causat effectum omninò no-
litum, & repugnantem inclinationi voluntatis,
causat involuntarium simpliciter: Sed ignorantia
antecedens causat effectum omninò nolitum,
ac repugnantem inclinationi voluntatis, ut pa-
tet in exemplo suprâ adducto; projiciens enim
fagittam ex ignorantia antecedente, occidit ho-
minem quem noluisse occidere, & quem dolet
occidisse: Ergo ignorantia antecedens causat in-
voluntarium simpliciter. Ex quo inferes, illam
excusare à peccato: quia peccatum adeò volun-
tarium est, ut si non sit voluntarium, non sit
peccatum: unde qui invincibiliter ignorat v. g.
esse vigiliam, non peccat carnes comedendo;
de quo fufius in tractatu de peccatis.

Disp. 6.
art. 1.

Ex hoc etiam intelliges, quinam contractus,
quænam vota, & similia, valida sint, si fiant ex
ignorantia antecedente. In his enim attenden-
da sunt duo, videlicet substantia rei, & acci-
dentia: si ignorantia sit de substantia, invalidus
est contractus; secus autem, si sit de accidenti-
bus: unde si quis contraheret matrimonium
cum muliere paupere, existimans esse divitem,
matrimonium hoc esset validum; quia divitiæ
& paupertas sunt quid accidentale matrimonio:
si verò contraheret cum Catharina, existimans
esse Margaritam, matrimonium non esset vali-
dum, quia est ignorantia circa substantiam.

S. III.

*Alia difficultas, qua est de ignorantia conse-
quenti, expeditur.*

Dico secundò, ignorantiam consequentem
causare voluntarium simpliciter, & invo-
luntarium secundum quid. Ita S. Doctor in eo-
dem articulo.

132. Probatur prima pars: Qui vult causam alicu-
jus effectus, vult etiam in ipsa causa effectum
ex ea sequutum: Ergo cum ignorantia conse-
quens sit simpliciter volita, etiam effectus ex illa
sequutus erit simpliciter volitus in illa, & per
consequens simpliciter voluntarius.

133. Altera etiam pars suaderetur: Quod sit contra
aliquam inclinationem voluntatis, est involun-
tarium secundum quid: Sed effectus proveniens
ex ignorantia consequenti, fit contra aliqua-
lem inclinationem voluntatis: Ergo est invo-
luntarius secundum quid. Minor probatur: Ope-
rans cum tali ignorantia, ita est affectus dum
operatur, ut si adesset scientia, non poneret ef-
fectum, unde illò positò, & adveniente scientia,
tristatur; ut patet cum quis non facta sufficien-
ti diligentia, putans occidere feram, occidit
amicum: Ergo voluntas operans cum illa igno-
rantia, habet aliqualem inclinationem in oppo-
situm. Patet Consequentia: nam ut ait Aristo-
teles 3. Ethic. cap. 1. *Eorum qui per insciam
agunt, is quem facti poenitet: invitus egisse di-
citur.* Ex quo inferes, quòd sicut illa quæ fiunt
ex metu, sunt mixta ex voluntario & involun-
tario, ita & ea quæ procedunt ex ignorantia con-
sequenti.

134. Adverte tamen, quòd ignorantia subsequens
est duplex; una purè sublequens, quæ condi-
tionem concomitantis non admittit; ut cum quis
affectat ignorare, ut liberius peccet, vel cum
quis negligit scire quod debet, unde postea cum
ignorantia peccat, quod pertinet ad ignorantiam
crassam: alia est ignorantia sublequens,
admittens conditionem ignorantie concomi-
tantis, quæ ideo mixta ex utraque dici potest;
v. g. cum aliquis non facta sufficienti diligentia,
dum putat se occidere feram, occidit hostem
suum, quem valde cupiebat occidere. Ignoran-
tia ergo coalequens, quæ non est mixta ex con-
comitante, sive sit affectata, sive crassa, causat
involuntarium secundum quid; non autem illa
quæ est mixta ex concomitante, modò expli-
catò: cum enim omne mixtum participet ex na-
tura utriusque extremi, talis ignorantia mixta
participat ex subsequente quod est de ejus essen-
tia, scilicet facere voluntarium simpliciter, ex-
cludendo involuntarium simpliciter; & de con-
comitante, non tristari de effectu, sed lætari, at-
que adeò non causare involuntarium secundum
quid.

S. IV.

Solvuntur objectiones.

135. CONTRA primam partem conclusionis
objici potest: Ignorantia consequens re-
mover scientiam, quæ si adesset, homo non
faceret id quod modò facit ex ignorantia: Ergo
talis ignorantia causat involuntarium simplici-
ter. Antecedens est Divi Thomæ in hoc articu-
lo, ubi loquens de hac ignorantia ait: *Causat
tamen secundum quid involuntarium, inquan-*

tum præcedit motum voluntatis ad aliquid agendum, quod non esset scientiâ præsentem. Et probatur exemplo suprâ adducto: Nam in casu quo quis non factâ sufficienti diligentia, dum putat se feram occidere, occidit amicum, illa ignorantia est consequens, siquidem est voluntaria per negligentiam; & tamen removet scientiam præsentem amici, quæ si adesset, nullo modo jaceret sagittam, nec illum interficeret: Ergo ignorantia consequens removet scientiam, quæ si adesset, non faceret homo quod facit per ignorantiam. Consequentia verò probatur: Non aliâ ratione ignorantia antecedens causat involuntarium simpliciter, nisi quia removet scientiam, quæ si adesset, homo non faceret id quod facit ex ignorantia: Ergo si eodem modo se habet ignorantia subsequens, eodem modo causat involuntarium.

136. Respondeo concessio Antecedenti, negando Consequentiam. Ad cuius probationem, nego Antecedens: non enim ideo solum ignorantia antecedens causat involuntarium simpliciter, quia privat scientiâ, quæ si adesset, impediret id quod fit ex ignorantia; cum hæc ratio communis sit utrique ignorantie, antecedenti scilicet & consequenti, ut argumentum convincit; sed etiam quia ignorantia antecedens, non est voluntaria formaliter aut virtualiter, nec supponit aliquem actum voluntatis, in quo sit voluta tanquam in causa: unde cum ignorantia consequens sit voluntaria formaliter aut virtualiter, utpote supponens actum voluntatis, in quo tanquam in causa continetur; licet excludat scientiam, quæ si adesset impediret actum, causat tamen voluntarium simpliciter, & involuntarium solum secundum quid.

137. Obijcies secundò contra secundam partem conclusionis: Tota ratio quare ignorantia consequens causat involuntarium secundum quid, est quia operans ita est affectus, ut si haberet scientiam non operaretur effectum: Sed hoc non sufficit ut effectus censetur involuntarius secundum quid: Ergo ignorantia consequens non causat involuntarium secundum quid. Major patet ex suprâ dictis, Minor probatur. Quòd operans cum ignorantia concomitante sit ita affectus, ut etiam præsentem scientiâ libentius produceret effectum, non sufficit ut talis effectus dicatur voluntarius secundum quid, ut patebit ex dicendis conclusione sequenti: Ergo ejus oppositum non sufficit ad involuntarium secundum quid.

138. Respondeo concessio Majori, negando Minorem. Ad probationem, concessio Antecedente, nego Consequentiam. Ratio disparitatis est, quia ad rationem voluntarij requiritur cognitio, quæ quia deest operanti cum ignorantia concomitante, non potest effectus productus cum tali ignorantia esse voluntarius, quamvis operans ita sit habitualiter affectus, ut etiam præsentem scientiâ libentius produceret effectum: ad rationem autem involuntarij, non est necesse adesse cognitionem, sed sufficit quòd effectus sit contra propensionem & inclinationem saltem habitualem, quæ tunc sit, cum producitur effectus.

S. V.

Tertia difficultas, quæ est de ignorantia concomitanti, elucidatur.

Dico tertio: Ignorantia concomitans neque causat voluntarium, neque involuntarium, sed non voluntarium. Est etiam Divi Thomæ loco citato.

139. Probatur prima pars: Cum sit de ratione voluntarij fieri cum cognitione illius in quod tendit, ut ex ejus definitione habetur, repugnat ut aliquis voluntariè tendat in illud quod ipsi omnino ignotum est: Sed quòd procedit ex ignorantia concomitanti, est omnino incognitum; mors enim inimici v. g. facta à venatore, dum adhibita sufficiente diligentia putavit esse feram, omnino ignota est: Ergo quòd procedit ex ignorantia concomitanti, non est voluntarium.

140. Dices: Facta ex ignorantia consequenti sunt voluntaria simpliciter, ut suprâ ostendimus, & tamen procedunt ex ignorantia: Ergo fallum est quòd ut aliquid sit voluntarium, debeat esse cognitum.

141. Respondeo distinguendo Antecedens: & tamen procedunt ex ignorantia, ut opponitur cognitioni formali & in se, concedo: ut opponitur cognitioni virtuali & in causa, nego: licet enim facta ex ignorantia consequenti, non sint in se & directè cognita, virtualiter tamen & indirectè sunt cognita in causa, & hæc virtualis cognitio, seu voluntaria carentia cognitionis debita, sufficiens est ad causandum simpliciter voluntarium. Quæ verò fiunt ex ignorantia concomitanti, nullam omnino supponunt cognitionem effectus ignorati; id est, non solum formalem, sed neque virtualem, seu voluntatem ignorandi; quia nunquam contingit ignorantia concomitans, nisi quando facta est sufficiens diligentia.

142. Probatur secundò eadem pars: Si effectus ex ignorantia concomitanti factus, esset voluntarius, id deberet provenire ex illa voluntate præsupposita ex parte subjecti, quæ talem effectum libentius voluisset, si illum cognovisset: Sed talis voluntas non potest tribuere illi effectui rationem voluntarij: Ergo effectus ex ignorantia concomitanti factus, voluntarius non est. Major patet: nihil enim aliud imaginari potest, à quo in tali effectu derivetur ratio voluntarij, quàm illa voluntas. Minor verò probatur: nam voluntas illa non imperat talem actum: v. g. cum aliquis emittit sagittam, & interficit hostem, putans se occidere feram; emissio sagittæ non imperatur à voluntate occidendi hostem, cum existimet ibi non adesse, sed à voluntate venandi & occidendi feram, quam putat ibi latere: Ergo non potest effectus, ignorantia concomitanti factus, esse voluntarius ex voluntate præsupposita.

143. Quòd etiam non sit involuntarius positivè, ut habet secunda pars conclusionis, patet: Tum quia non repugnat inclinationi voluntatis, imò verò voluntas ita affecta est, ut si sciret, libentius operaretur: Tum etiam, quia cum demum adesset scientia contraria, v. g. cum venator, putans occidere feram, invenit se occidisse inimicum, non dolet, imò potius gaudet: Ergo talis effectus, neque est voluntarius, neque involuntarius, sed solum non voluntarius.

143. Observandum tamen, in hoc casu duo esse distinguenda; primum est emissio sagittæ, vel occisio animalis secundum substantiam; alterum est occisio inimici, in quantum hujusmodi formaliter: primum est omnino voluntarium, sicut est de facto cognitum; secundum verò non est voluntarium, quia non est cognitum; cognoscit enim emittens sagittam se occidere animal, sed ignorat hoc animal esse hominem, & hostem suum.

144. Dices, adesse simul cum intentione feram occidendi, habitualem voluntatem, seu inclinationem occidendi inimicum, à qua occisio inimici sub specie feræ, potest dici voluntaria.

145. Sed contra: Voluntas seu inclinatio habitualis non sufficit ad causandum seu denominandum voluntarium in actu, sed tantum in potentia: Ergo à voluntate seu inclinatione habituali occidendi inimicum, non potest talis occisio, vel quæcumque alia actio, dici voluntaria. Præsertim, quia si voluntas habitualis sufficeret ad tribuendam malitiam, & rationem voluntarij in actu, non solum illa actio, quæ de facto inimicus sub specie feræ occiditur, sed omnes aliæ, quotquot ab illo homine exercerentur, essent actu voluntariæ, & haberent prædictam malitiam, ex vi talis voluntatis; quia non est minor conjunctio hujusmodi actionum ad illam habitualem voluntatem, quam prædictæ occisionis; neque est major ratio cur potius in istam quam in illas influat talis voluntas. Ex quo inferes, quod licet cum intentione occidendi feram esset simul volitio actualis occidendi inimicum, non idè hæc volitio conferret illi malitiam, nec occisionem illam actu volitam denominaret; quia scilicet non imperaret illam, sed merè per accidens & concomitanter ad illam se haberet. Idem dicendum, si quis cum ignorantia invincibili latentis inimici mitteret sagittam, eò animò ut se exerceret ad occidendum postea inimicum, vel optando illum adesse ibi, vel feram quasi ejus statum cogitando, vel hunc actum eliciendo: *si scirem ibi latere inimicum, illum occiderem*: quia animus illius non est occidere ibi & tunc inimicum, quem abesse putat, sed duntaxat cædere feram, quasi ejus statum, vel exerceri ad illum alio tempore transigendum.

145. Dices: Volitio conditionata sufficit ad denominandum aliquem actum vel effectum voluntarium secundum quid: Ergo ab isto actu conditionato: *Si scirem ibi latere inimicum, illum occiderem*, potest occisio inimici sub specie feræ, dici voluntaria secundum quid.

146. Respondeo, volitionem conditionatam sufficeret ut aliquid denominetur voluntarium secundum quid, quando adest illius cognitio, secus autem, si sit ignorantia illius; quia repugnat quòd aliquis voluntariè tendat, etiam sub conditione, in illud quod omnino ignorat: unde cum venator, dum elicit prædictum actum conditionatum, ignoret ibi latere inimicum, occisio inimici sub specie feræ, à volitione illa conditionata nequit esse voluntaria.

S. VI.

Solvuntur argumenta in contrarium.

146. **O**BJICIES primò contra istam conclusionem: Respectu subjecti apti non datur medium inter formam & privationem; leo enim

A v.g. necessariò est videns vel cæcus: Sed actus humanus est subjectum aptum respectu voluntarij & involuntarij: Ergo omnis actus humanus debet esse voluntarius vel involuntarius; & per consequens actus ex ignorantia concomitante proveniens, non potest esse non voluntarius, sed necessariò debet esse voluntarius aut involuntarius privativè.

147. Respondeo, concessâ Majori, distinguendo Minorem: Actus humanus, cui adest scientia, est subjectum aptum respectu voluntarij & involuntarij, concedo Minorem: cui deest scientia: nego Minorem: Actui autem ex ignorantia concomitante procedenti deest scientia, & idè non convenit illi quòd sit voluntarius vel involuntarius, sed solum quòd sit non voluntarius: sicut lapidi, quia non est subjectum aptum ad visum, non convenit esse videntem vel cæcum, sed solum non videntem.

148. Objicies secundò: Intantum ignorantia causat effectum, in quantum removel scientiam, quæ si adesset, impediret effectum: Sed ignorantia concomitans non removel scientiam quæ impediret effectum, imò potiùs, si adesset talis scientia, libentiùs produceretur effectus, ut patet ex dictis; siquidem si ignorans sciret ibi esse inimicum, libentiùs ipsum occideret: Ergo ignorantia concomitans nullo modo causat hunc effectum.

149. **C** Respondeo, ignorantiam concomitantem non esse causam effectus secundum entitatem vel substantiam, aut secundum aliquid positivum; sed tantum secundum aliquid purè negativum; scilicet quantum ad rationem non voluntarij in eo inclusam: quare si adesset scientia, produceretur idem effectus, quantum ad entitatem & substantiam, v.g. eadem emissio sagittæ & occisio hominis; non tamen quantum ad rationem non voluntarij, siquidem esset tunc omnino voluntarius: hunc ergo effectum negativum, seu rationem illam non voluntarij, impediret scientia, si adesset. Unde in forma respondeo, concessâ Majori, distinguendo Minorem: scientia, quam removel ignorantia concomitans, non impediret effectum, quantum ad substantiam, concedo: quantum ad rationem non voluntarij, nego.

DISPUTATIO II.

De Voluntario libero.

QVIA inter species voluntarij non infimum locum tenet liberum, illudque est radix & fundamentum moralitatis actuum humanorum, hanc disputationem præcedenti adjungimus, ut existentiam & naturam libertatis declarem, priùsquam de actibus humanis, eorumque moralitate, differamus.

